شوێن كەوتنی ڕوخصەتی زانایان

[كردي – كوردی – kurdish]

سومەیە عبد الله

پێداچونەوەی: پشتیوان سابیر عەزیز

2011 - 1432

IslamHouse.com

﴿ تتبع رخص العلماء ﴾

« باللغة الكردية »

سمية عبد الله

مراجعة: بشتيوان صابر عزيز

2011 - 1432

IslamHouse.com

شوێن کەوتنی ڕوخصەتی زانایان

بێگومان ئاینی پیرۆزی ئیسلام ئاینێکی ئاسانە و هەمیشە ئاسانکاریش دەکات بۆ بەندەکانی خودا، ئاینێکە کە هەمیشە خەڵکی هانداوە بۆ لێبوردەی وچاوپۆشیکردن لەکەم وکورتیەکانی بەرامبەر، تەنانەت لەم بارەیەشەوە پێغەمبەری ئازیزمان(درودی خوای لەسەر بێت) فەرموویەتی : (علیكم من الدين ما تطيقون، فإن اللّٰه لا يمل حتى تملوا) { أخرجه البخاري : } واتە : ئەوەی لەدیندایە و لەتواناتاندایە ئەنجامی بدەن، خوای گەورە بێزار نابێت هەتاوەکو ئێوە خۆتان بێزار نەبن.

جا بۆیە دەبێت ئەو کەسەی بەشوێن زانیاری وشارەزای لەدیندا دەگەڕێت دەبێت لە ئەندازەیەکدا نەرم ونیان بێت لەگەڵ دەروونی خۆیدا، بەشێوەیەك نا کە هەمیشە لەسەر ئومێد وهیواکانی ڕای بهێنێت، تا وای لێدێت بەبێ کار وکردەوەی چاکە بەتەمای پاداشتی باش بێت لای خوای

گەورە بە بەڵگەی ئەوەی ئاین ئاسانە وخوای گەورەیش بەڕەحمە .

لەبەر ئەوە ئەم مەسئەلەیە مەسئەلەیەکی مامناوەند گیرە کە مرۆڤی باوەڕدار دەبێت بەهەموو شێوەیەك دەست بگرێت بە بنەما و مەبادئەکانی ئیسلامەوە وبەئەندازەی تاڵە موویەکیش لێی لانەدات، لەهەمان کاتیشدا خوای گەورە حەڵاڵی کردوە ومۆڵەتی داوە کە باوەڕدار دەست بگرێت بەو (ئاسانکاریانەش) ی کە خوای گەورە دایناون بۆ مرۆڤەکان تاوەکو دینەکەیان لەسەر قورس وگران نەبێت بەشێوەیەك کە نەتوانن فەرمانەکانی ئەنجام نەدەن، ئەمەش مانای ئەوە نیە مرۆڤ شوێن زەلە و هەڵخلیسکانی هەندێك لەزانایان بکەوێت کە خۆیان پیش هەموو کەس فەرمانیان کردووە کە شوین ڕاو بۆچونێکیان نەکەوین بەبێ بەڵگە .

بۆیە دەبێت مرۆڤ ڕێگا نە بەخۆی و نە بەهیچ کەسێکی تریش نەدات کە لەتاوان وگوناهدا ڕۆبچێت و بەردەوام بێت، بۆ نموونە بڕوات بگەڕێت لەهەموو مەسئەلەیەکدا کام مەزهەب و کام زانا ڕایەکی هەیە لەگەل هەواو ئارەزووی ئەودا دەگونجێت کۆیان بکاتەوە و پاشان بێت بەو کارەی فەتوای حەڵاڵ وحەرامی مەسائیلەکان بۆ خەڵکی بدات و ناویشی

لێ بنێت ئاینی ئاسانکاری و میانەڕەو، بیگومان ئەم کارە کارێکیێ بێزرا و خراپە لای زانایان وهیچ زانایەکی متمانە پێکراو لەکۆن ونوێدا فەتوای بەوەها کارێك نەداوە، وبگرە بە (زندقة) بیێ دینیان داوە لەقەڵەم، چونکە ئەم کارە (ما أنزال الله بها من سلطان) خوای گەورە و پێغەمبەرەکەی فەرمانیان نەکردوە بەوەها شتێك .

بۆ نموونە : ئەگەر کەسێك پرسیاری حەڵاڵ وحەرامی (بیرە) ی لێکردیت، تۆیش بگەڕێیت وپاش گەڕان بڵێیت : بۆ ئەوەی دین فەرمانی بە ئاسانکاری کردوە ئەوەتانێ ڕایەکی (أبو حنیفة) هەیە ئەڵێت خواردنەوەی بیرە دروست وجائیزە .

یان ئەگەر پرسیای حەڵاڵ وحەرامی خواردنی ئاژەڵێکیان لێکردیت پاش ئەوەی بۆت دەرکەوت تەواوی زانایان بەلاینەوە حەرامەة بەڵام لەبەر ئەوەی کە ڕایەکی لاواز لای ئیمامی مالیك هەیە بە دروستی خواردنی گۆشتی ئەو ئاژەڵە تۆیش بێیت بەبەڵگەی ئاسانکاری فەتوای پێ بدەیت .

ئەمەش وەك ووتمان بەکۆی دەنگی زانایان حەرامە و بە بێ باوەڕی و زەندەقەیان داناوە، چونکە هیچ مەسئەلەیەك نیە ئیللا ڕایەکی ئاسان ورێگا پێدراوی تێدا دەبینیتەوە، ئەویش

لەبەر ئەوەیە پێدەچێت ئەو زانایەی ئەو رایەی هەیە بەڵگەی حەرامی ئەو کارەی پێ نەگەشتبێت .

ئیمای شاطبي (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) لم بارەیەوە ئەڵێت : إذا صار المكلف في كل مسألة عنت له يتبع رخص المذاهب وكل قول وافق فيها هواه فقد خلع ربقة التقوى وتمادى في متابعة الهوى ونقض ما أبرمه الشارع وأخر ما قدمه {الموافقات للشاطبي ٢ / ٣٨٦ – ٣٨٧ } .

واتة : ئەگەر کەسێك لەهەر مەسئەلەیکدا کە گران وقورس بوو لەسەری شوێن (ڕوخصەت وئاسانکاری) زانایان کەوت ولای هەر زانایەك شوێن ئەو شتە کەوت کە لەگەڵ هەواو ئارەزووی خۆیدا گونجا ئەوە با بزانێت کە کە گرێ وهەڵقەی تەقوا وخواناسی لەملی خۆی داکەندوە، ولە شوێن کەوتنی هەوا وئارەزووی خۆیدا ڕۆچووە وئەوەی کە خوا وپێغەمبەرەکەی دیاریانکردوە هەڵیوەشانۆتەوە وئەویشی ئەوان فەرمانیان پێکردوە کە پێش بخرێت ئەو پشگوێی خستوە وگرنگی پێ نەداوە .

هەروەها ئیمامی ئەوزاعیش (ڕەمەتی خوای لێ بێت) ووتویەتی : " من أخذ بنوادر العلماء خرج من الإسلام " {

شعب الإيمان رقم (١٩٢٣) ٢ / ٣١٥ } واتە : ئەو کەسەی دەست بگرێت بە ڕایە نەشازەکانی زانایانەوە ئەوە لە ئاینی پیرۆزی ئیسلام دەرچووە .

هەروەها سولەیمان التيمي ئەڵێت : ئەگەر هاتوو دەستت گرت بەڕوخصەتی هەموو زانایانەوە ئەوە تەواوی شەڕت تێدا کۆبوەتەوە .

شوێن کەوتنی ڕوخصەتی زانایان بەکۆدەنگی زانایان حەرامە و دروست نییە :

ابن القيم الجوزية (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) لە پەرتووکە بەناوبانگەکەیدا (إعلام الموقعين) دا دەڵیت : دروست نییە موفتی موسڵمانان شوێن فڕوفێڵی حەرام ومەکروهـ بکەوێت، وە شوێن ئەو ڕوخصەتانە نەکەوێت بۆ ئەو کەسەی کە سوود وقازانجەکەی دەوێت، چونکە شوێن کەوتنی شتێکێ لەو شێوەیە فاسقی ولەسنوور دەرچوونە، وە حەرامیشە پرسیار لێکردنی (إعلام الموقعين بەرگی دووەم / لاپەڕە ٣٨٧)

(ابن عبد البر) ی مالیکیش ووتویەتی : شك نابەم لەنێو زانایاندا جیاوازی هەبێت لەم بارەیوە کە دروست نیە دەست

گرتن له ڕوخصەتەی هەموو زانایانەوە {جامع بیان العلم وفضله ٩٢/٢} .

ابن الحزم وباجی وابن الصلاحی شارەزووری و زۆرێکی تریش لەزانایان، کۆدەنگی زانایانیان گواستوەتەوە بۆمان که دروست نیه و حەڵاڵ نیه بۆ موسڵمان که کاری تەنها شوێن کەوتنی ڕوخصەتی زانایان بێت ...

بەڵام زۆر بەداخەوە کەسانێك هەن گوێ بەووته وقسەی زانایان نادەن لەم بارەیەوە، ودێن ئەم ووتانه دەدەن بەدیواردا وگرنگی پێ نادەن وهەر خەریکی کۆکردنەوەی ووته نەشاز ونامۆکانی زانایانن و نەك هەر ئەوەندەیش دێن فەتوایشی پی دەدەن بۆ خەڵکی .

چونکه بێگومان زانایان ڕێز وتەقدیری خۆیان هەیه و گۆشت و خوێنیشیان وەك ووتراوە ژەهراویه و نابێت کەس دەمیان لی بکوتێت و به نەشیاو باسیان بکات، بەڵام لەگەل ئەوەشدا هەموو زانایەك (زلة) و ووته و فەتوای هەیه که لەگەڵ ئێجماع و ڕای زۆربەی زانایاندا یەك ناگرێتەوە، جا هەندێك کەسی دەروون نەخۆش دێن ووتەی ئەم زانایانه کۆدەکەنەوە وکاریان پی دەکەن، ونەك هەر ئەوەندەیش بەڵکو پاڵیش

دەدەنە پاڵ زانایان ودەڵین ئەمە ڕای زانایانە، ئای چ شتێکی نەشیاو ونامۆیە ئەنجامدانی وەها کارێك!! ئەمە چ مەنهەج وچ ڕێگایەکە ئەو کەسانە گرتوویانەتە بەر ؟!.

ابن حزم (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) دەڵیت : هەندێك کەس هەن کە لاوازی دین و تەقوایان گەشتوەتە ئاستێك کە هەرچی هەواو ئارەزووی خۆیان پێیان خۆش بێت لە ووتی زانایان کۆی دەکەنەوە، ئەوەیشی بەدڵیان نەبێت پشتگوێی دەخەن، دێن ئەوەی ڕوخصەتە لەووتەی زانایان وەری دەگرن، بەبێ ئەوەی سەیر بکەن و بزانن ئایا خواگەورە وپێغەمبەرەکەی (صلى الله عليه وسلم) چییان فەرمووە لەو بارەیەوە... {الإحكام لابن حزم ٦ / ٣١٧} .

وقال الإمام أحمد: لو أن رجلا عمل بقول أهل الكوفة في النبيذ، وأهل المدينة في السماع (يعني الغناء) وأهل مكة في المتعة كان فاسقًا.
الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر لأبي بكر بن الخلال رقم (١٧١) ص ٢٠٦) ، وإرشاد الفحول إلى تحقيق الحق من علم الأصول للشوكاني ص ١٦١) ، وعون المعبود ١٣ / ١٨٧ ، وشرح قصيدة ابن القيم ٢ / ٥٢٤.

واتە : ئەگەر کەسێك بە ووتەی ئەهلی کوفەی کرد لە حوکمی بیرە خواردنەوەدا کە بەلایانەوە دروست خواردنەوەی ، وە لە گوێگرتن لە گۆرانی ومۆسیقا بەووتەی ئەهلی حیجازی کرد کە دروستە، و لە حوکمی (موتعەی نساء) مارەکردنی ئافرەت بەکاتی بەقسەی ئەهلی مەککەی کرد، ئەوا ئەو کەسە فاسق بووە و لەسنوور دەرچووە،

ئەم ووتەیەش مەبەست پێی ئەوەیە نابێت مرۆڤی باوەڕدار وەك مێش ومەگەز بێت و بچێت تەها بەو ووتە نەشیاوانەوە بنیشێتەوە کە لەگەڵ ڕۆحی ئیسلامدا نایەنەوە.

قال إسماعيل القاضي رحمه الله : دخلت مرة على المعتضد فدفع إلي كتاباً فنظرت فيه فإذا قد جمع له فيه الرخص من زلل العلماء ، فقلت : مصنف هذا زنديق ! فقال : ولِمَ ؟ قلت : لأن من أباح المسكر لم يبح المتعة ، ومن أباح المتعة لم يبح الغناء ، وما من عالم إلا وله زلة ، ومن أخذ بكل زلل العلماء ذهب دينه ؛ فأمر بالكتاب فأحرق.

واتە : ئیسماعیلی قاضی ئەڵێت : ڕۆژێکیان چوومە ژوورەوە بۆلای خەلیفە (المعتضد) ئەویش کتێبێکی دا بەدەستمەوە، سەیرم کرد نووسەرەکەی هەرچی ووتە و زەلە و ڕوخصەتی

زانایانە بۆی کۆکردوەتەوە، منیش ووتم : دانەری ئەم کتێبە زەندیق و بێ دینە، خەلیفەش ووتی : بۆچی ؟ ووتم : ئەو زانایەی کە بە زەلەیەکی سەرخۆشکەرێکی بەڕێگا پێدراو داناوە، موتعەی بەلاوە دروست نیە، ئەویشی موتعەی بەلاوە دروستە، گۆرانی بە ڕێگا پێدراوە نەزانیوە، هیچ زانایەك نییە کە زەلە و ووتەی نەشیاوی نەبێت، جا هەرکەسێك شوین زەلەی زانایان بکەوێت ئەوە دینەی ڕۆشتوە، پاشان خەلیفە فەرمانی کرد بە سوتاندنی کتێبەکە ...

ئێمەش دەڵین پێویستە لەسەر هەمووومان کە بگەڕێینەوە بۆ لای قورئانی پیرۆز و سوونەتی صەحیحی پێشەوامان، نەك قسەی ئەم وئەو یان ئەو کەسانەی کە وەك ووتمان تەنها شوێن قسە و ڕوخصەتی زانایان دەکەون، وهەواو ئارەزووی خۆیان کردووە بە موفتی و فەتوا دەری خۆیان و خۆیان گومڕا بوون و خەڵکلیشیان گومڕا کردووە، ئەوەیش کە ووتمان واجبە وئەرکی هەموو لایەکمانە، وەك خوای گەورە فەرموویەتی :

{فَلا وَرَبِّكَ لا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا}

{النساء:٦٥} واتە : نەخێر، سوێند بە پەروەردگارت ئەوانەی (لافی یروا لێدەدەن) یروا ناهێنن هەتا لە هەموو کێشەیەکدا کە ڕوودەدا لە نێوانیاندا تۆ نەکەن بە دادوەرو گوێڕایەڵی تۆ نەکەن، دوای ئەوەش نابێت لە دڵ و دەروونیاندا هیچ

ناڕەزاییەک دروست ببێت بەرامبەر ئەوەی کە داوەریت لەسەر کردووە و دەبێت بەتەواویی تەسلیم بن و ڕازیی بن ..

لەبارەی ئاسانکاری و دەست گرتن بە ئاسانکاریەوە ئەم ڕیوایەتە هاتووە کە دەڵێت : " ما خير رسول الله صلى الله عليه وسلم بين أمرين إلا أخذ أيسرهما ما لم يكن إثما فإن كان إثما كان أبعد الناس منه وما انتقم رسول الله صلى الله عليه وسلم لنفسه إلا أن تنتهك حرمة الله ..

واتە : پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) سەرپشك نەكراوە لە نێوان دوو شتدا ئیللا شتە ئاسانەكەی هەڵبژاردووە بەمەرجێك ئەگەر تاوان و گوناهـ نەبێت، جا ئەگەر تاوان و گوناهـ بوو ئەوا ئەو لەهەموو كەس لێی دوورتر بووە، وە پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) هەرگیز لەبەر خاتری خۆی تۆڵەی لەكەس نەسەندوەتەوە، مەگەر كاتێك كە سنووەركانی خوای گەورە بەزێنرا بێت ...

ئەم فەرموودەیە چاكترین بنەما وچاكترین تەرازووە لەم بوارەدا، جا كەوابوو ئەگەر ئاسانكاری و روخصەتی زانایان تاوان و گوناهـ نەبووە، ئەوا شوێنكەوتنی دروستە وگومانی تێدا نیە، بەڵام ئەگەر تاوان و گوناهـ بوو بە هەموو بنەماكانی ئیسلام و كۆدەنگی زانایان، ئەوا دەچێتە چوارچێوەی ئەوەی باسمانكرد و دروست نییە شوێنكەوتن مرۆڤ سەر لە گمڕاییەوە دەردەكات ...